

Postoj české veřejnosti k dění na Ukrajině – květen 2014

- ❖ Situace na Ukrajině zůstává jednou z nejsledovanějších zahraničně-politických krizových událostí za posledních deset let. O dění na Ukrajině se v květnu zajímá více než polovina dotázaných (55 %).
- ❖ Události na Ukrajině jsou většinou české společnosti (72 %) vnímány jako důležité. Pro značnou část obyvatel je však obtížné utvořit si jasnější názor a zaujmout k tématu jasný postoj.
- ❖ Situace na Ukrajině je ve větší míře vnímána jako potenciální bezpečnostní riziko než před měsícem. Jako možnost ohrožení míru ve světě ji vnímá 63 % Čechů, jako riziko pro evropskou bezpečnost 65 % a jako hrozbu pro bezpečnost ČR 55 %.
- ❖ Velká část občanů ČR (40 %) neví, jaký postoj zaujmout k otázce zachování územní celistvosti Ukrajiny, častěji ale podporují zachování jednoty země (40 %) než její rozdělení (17 %).
- ❖ Ze všech účastníků ukrajinského konfliktu je tou částí české veřejnosti, která se o dění na Ukrajině zajímá, nejvíce negativně hodnoceno působení Ruska (81 %) a jednání východoukrajinských separatistů (73 %). Aktivní zapojení České republiky do dění na Ukrajině podporuje jen 14 % populace starší 15 let.

Zpracovali:

Martin Buchtík, Yana Leontiyeva

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Tel.: 210310593

e-mail: martin.buchtik@soc.cas.cz, yana.leontiyeva@soc.cas.cz

V květnu Centrum pro výzkum veřejného opět zkoumalo postoje české veřejnosti k dění na Ukrajině. V tomto roce se jedná o čtvrtý výzkum CVVM věnovaný danému tématu. Do dotazníků pravidelného omnibusového šetření realizovaného v první května byly zařazeny otázky týkající se zejména: 1) zájmu o dění na Ukrajině, 2) názoru na působení jednotlivých stran konfliktu, 3) názoru na aktivní zapojení různých mezinárodních prostředníků do řešení současné situace na Ukrajině, 4) vnímání dopadů ukrajinské krize na bezpečnost Evropy a celého světa a 5) názoru na jednotnost nebo rozdělení Ukrajiny. Sběr dat probíhal v období 5. – 12. 5. 2014.

Úvodem opět upozorňujeme, že při analýze zmíněných postojů k dění na Ukrajině v tomto období je třeba mít na paměti, že dotazování začalo jen několik dnů od krvavé tragédie v Oděse, kdy po střetech fotbalových fanoušků s provokatéry a při následném požáru v sídle odborů během několika hodin zemřelo více než 40 lidí a několik set bylo zraněno. V době květnového dotazování CVVM na východě Ukrajiny stále trvaly boje se separatisty vyzbrojenými profesionální vojenskou technikou. Takzvaná antiteroristická operace Kyjeva si už vyžádala značné množství obětí na obou stranách. Ozbrojené skupiny nemají společného lídra, ani příliš jednotné požadavky. Nicméně 11. května v několika městech Luhanské a Donecké oblasti probíhalo narychlo připravené „referendum“¹, jehož účast je podle ruských médií 70 – 80 %, a výsledky, na úkor nedávným výzkumům veřejného mínění², svědčí o jednoznačné (více než 95%) podpoře odpojení těchto oblastí od Ukrajiny. Zatímco Kyjev výsledky zmíněného „referenda“ označuje za frašku, Rusko, ač je s celkovým uznáním výsledků o něco opatrnější, než tomu bylo na Krymu, vyzývá k respektování názorů obyvatel zmíněných oblastí.

Zájem české veřejnosti o situaci na Ukrajině přetrvává. V květnu se o dění v této zemi zajímalo 55 % obyvatel ČR starších 15 let (16 % „rozhodně ano“, 39 % „spíše ano“, viz graf 1). Zájem se za poslední měsíc v podstatě nezměnil, nejvyšší byl v březnu (64 %), tedy v době, kdy probíhal zábor Krymu.

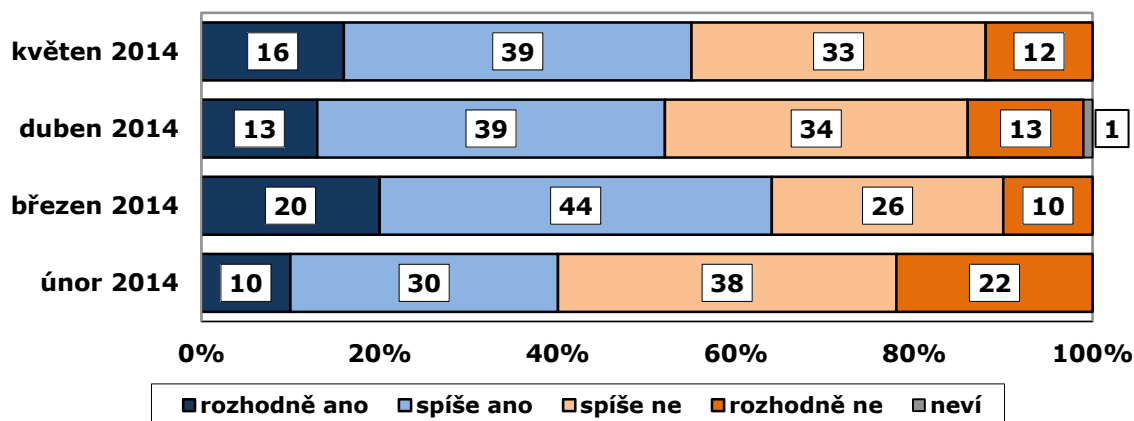
Při pohledu na jednotlivé sociodemografické skupiny charakter zjištění zůstává stejný jako v předchozích měsících. Větší zájem o zahraničněpolitická témata mají stabilně muži, což platí i v tomto případě (59 % proti 50 %). Zájem mírně, ale stabilně roste také s věkem, s úrovní dosaženého vzdělání (zájem o dění deklarují výrazně častěji absolventi vysokých škol – 73 %) a s životní úrovní. Z hlediska politické orientace mají největší zájem o danou problematiku pravicově orientovaní občané (66 %).

¹ Podle ruských médií „referendum“ bylo organizováno také v Moskvě nebo Petrohradě, kde údajně, hlasovali místní Ukrajinci.

² Podle výzkumu veřejného mínění realizovaného Kyjevským mezinárodním institutem sociologie v období 29. 4.- 11. 5. většina obyvatel (59 %) Luhanské a Doněcké oblasti si naopak přeje zůstat součástí Ukrajiny (23 % si přeje federální uspořádání), zatímco 8 % si přeje nezávislost těchto regionů a 22 % připojení k jinému státu (11 % neumí na tuto otázku odpovědět). Více v tiskové zprávě:

<http://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=319&page=1>

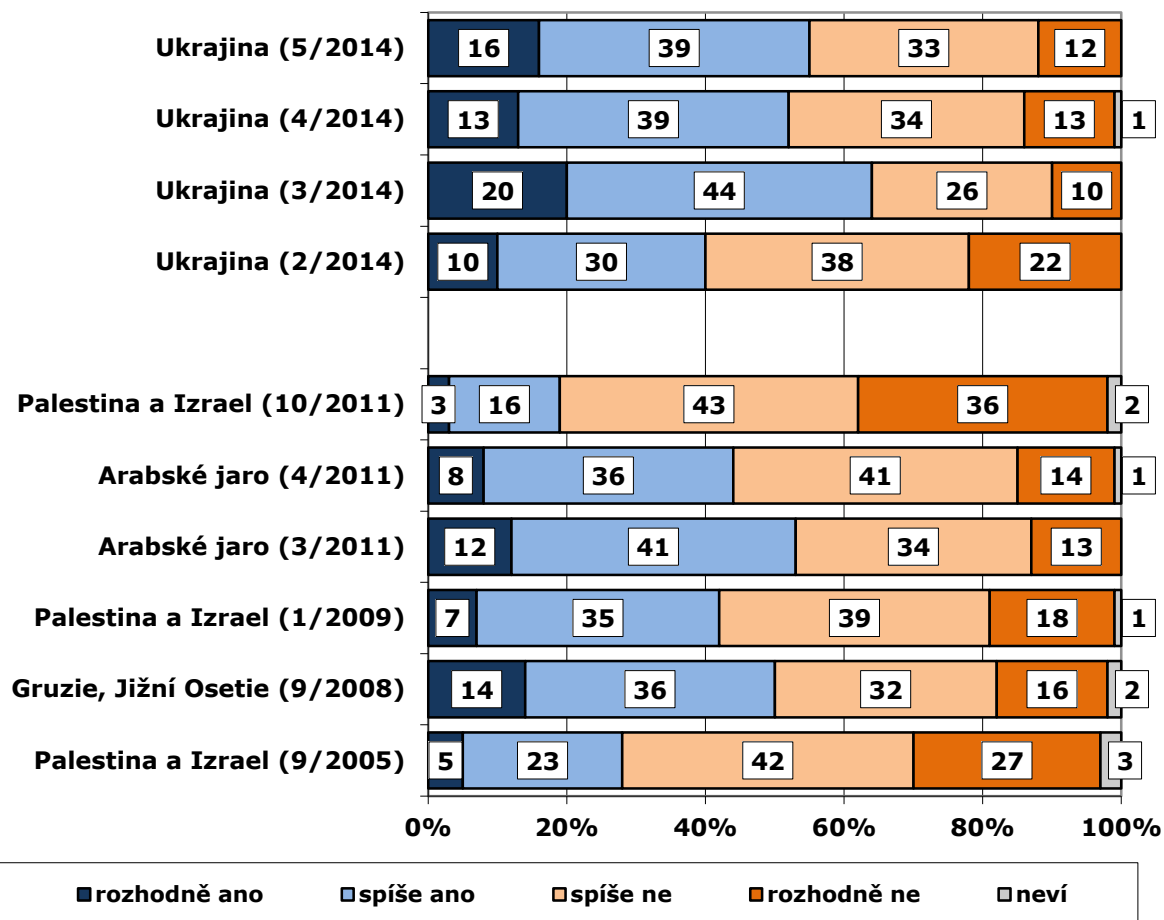
Graf 1. Zájem o dění na Ukrajině (v %)³

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 5. – 12. 5. 2014, 1027 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor (únor: 1081; březen 1061; duben 1027).

Přestože je zájem o dění na Ukrajině oproti době eskalace situace na Krymu nižší, pohybuje se na úrovni zájmu o další zahraničně-politické krizové události posledních deseti let. V současné chvíli je zájem srovnatelný například se zájmem o události spojené s vojenským konfliktem mezi Ruskem a Gruzíí kvůli Jižní Osetii v roce 2008 (50 %). Další srovnání se pak týká zejména arabského jara a izraelsko-palestinského konfliktu. Dění arabského jara vyvolalo v době jeho nejvyšší intenzity (v březnu 2011) vysoký zájem („rozhodně“ + „spíše“ se o něj zajímalo 53 % občanů), v dubnu 2011 pak již zájem o dění poklesl na 44 %. O dlouhodobý izraelsko-palestinský konflikt se pak v období výrazných střetů na přelomu let 2008 a 2009 zajímal zhruba stejný podíl obyvatel České republiky (42 %) jako o dění na Ukrajině na začátku února 2014. Méně lidí se pak o situaci na Blízkém východě zajímalo v době evakuace židovských osadníků z pásma Gazy v roce 2005 (28 %) a v době, kdy předseda palestinské samosprávy Mahmúd Abbás předložil v OSN žádost o plnoprávné členství v této organizaci, jejíž schválení by znamenalo faktické mezinárodní uznání Palestiny jako nezávislého státu vymezeného hranicemi zahrnující území obsazená Izraelem po tzv. šestidenní válce z roku 1967, a s východním Jeruzalémem jako hlavním městem (2011; 19 %). Podrobněji viz graf 2.

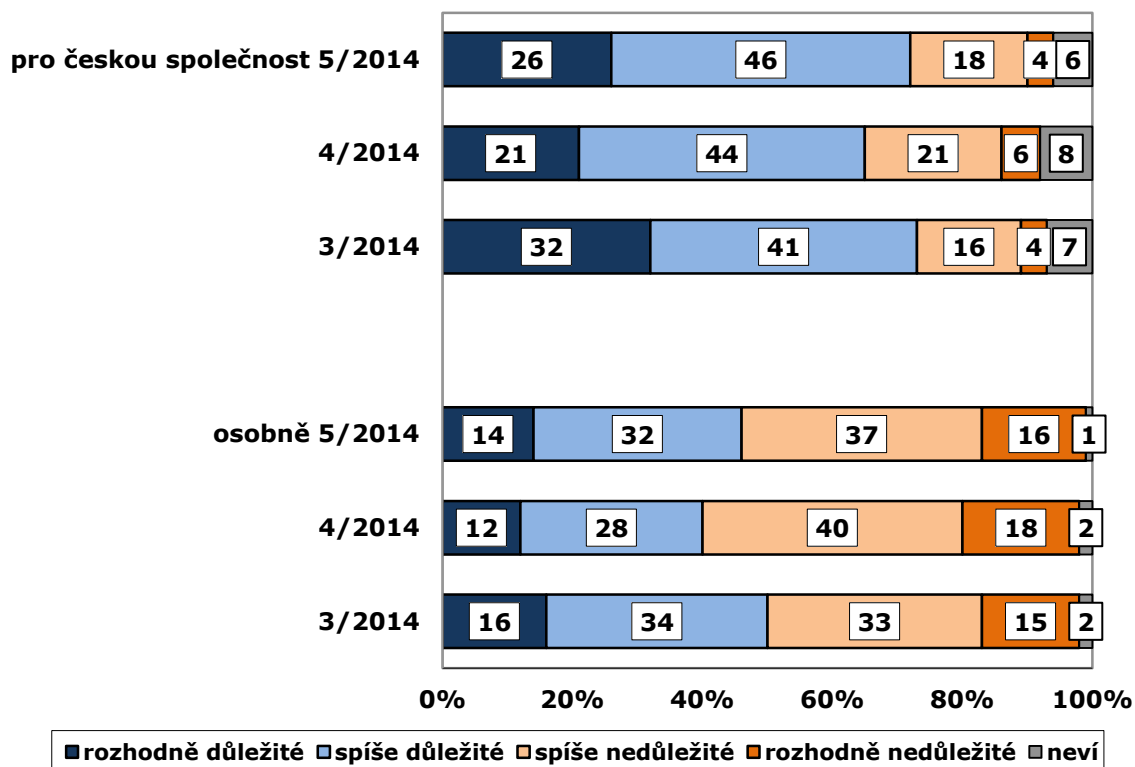
³ Znění otázky: „Zajímáte se o vývoj situace na Ukrajině?“

Graf 2. Srovnání zájmu o dění vybraných událostí (v %)

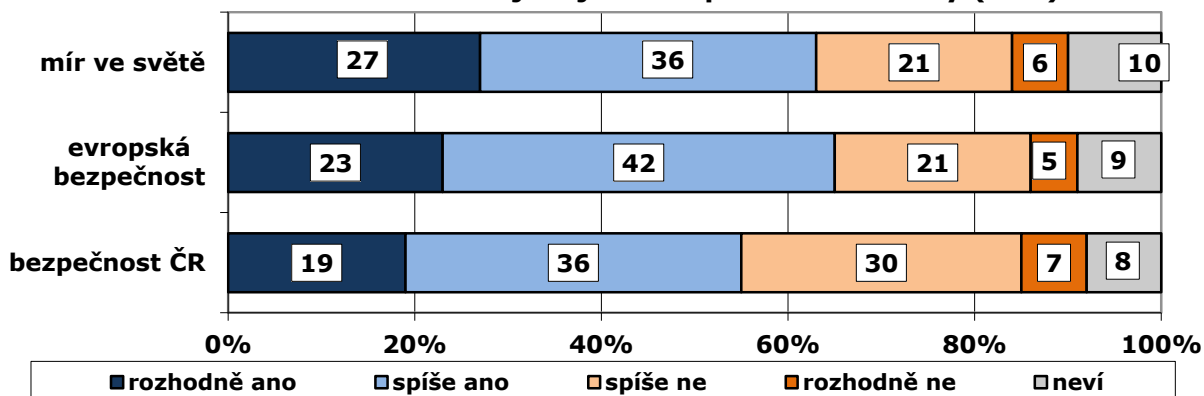
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost (5/2014; 4/2014; 3/2014; 2/2014; 10/2011; 4/2011; 3/2011; 1/2009; 9/2008; 9/2005) vždy cca 1000 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Oproti dubnovému měření mírně vzrostla vnímaná důležitost událostí na Ukrajině. Za důležité pro českou společnost jej považuje 72 % dotázaných (v březnu 65 %). Osobně důležité je dění na Ukrajině pro necelou polovinu obyvatel (46 %, v dubnu pak 40 %) - podrobně viz graf 3. Lidé, kteří se o dění na Ukrajině zajímají, vnímají toto téma častěji jako důležité. 89 % z nich jej hodnotí jako důležité pro českou společnost, 73 % pro ně osobně (viz graf 3).

Graf 3. Vnímaná důležitost dění na Ukrajině (v %)⁴

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 5. – 12. 5. 2014, 1027 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor (březen 1061; duben 1027).

Situace na Ukrajině je v České republice vnímána jako potenciální bezpečnostní riziko. Ve srovnání s dubnem došlo k mírnému nárůstu vnímané nebezpečnosti situace. Jako možnost ohrožení míru ve světě ji vnímá 63 % (v dubnu 60 %) občanů. Za hrozbou pro evropskou bezpečnost situaci na Ukrajině považuje 65 % (v dubnu 61 %) dotázaných a pro bezpečnost v ČR 55 % české veřejnosti (v dubnu 49 %). Ukrajinské události za hrozbu pro bezpečnost častěji pokládají ti, kteří se o dění na Ukrajině zajímají. Podrobně viz graf 4.

Graf 4. Hodnocení situace na Ukrajině jako bezpečnostní hrozby (v %).⁵

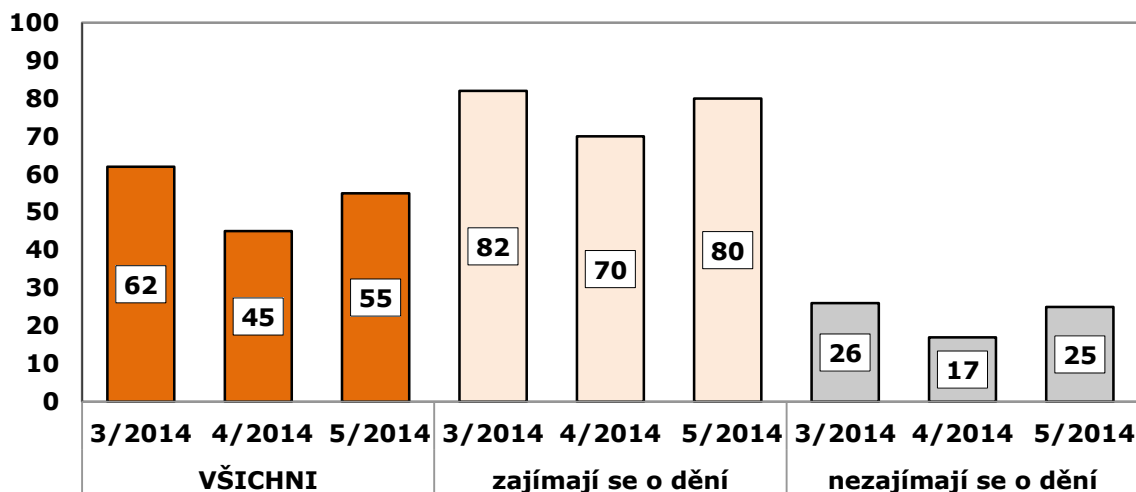
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 5. – 12. 5. 2014, 1027 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

⁴ Znění otázky: „Je podle Vás dění na Ukrajině důležité nebo nedůležité téma: a) pro Vás osobně; b) pro českou společnost?“

⁵ Znění otázky: „Je nebo není podle Vašeho názoru situace na Ukrajině hrozbou pro ...“

Ukrajinské události jsou stále často diskutovaným tématem, což úzce souvisí se zájmem o tuto problematiku. V poslední době na toto téma hovořila více než polovina obyvatel (55 %), což je více než v dubnovém šetření. Samozřejmě výrazně častěji o této problematice diskutují ti, kteří se o situaci na Ukrajině zajímají (80 %) (podrobně graf 5).

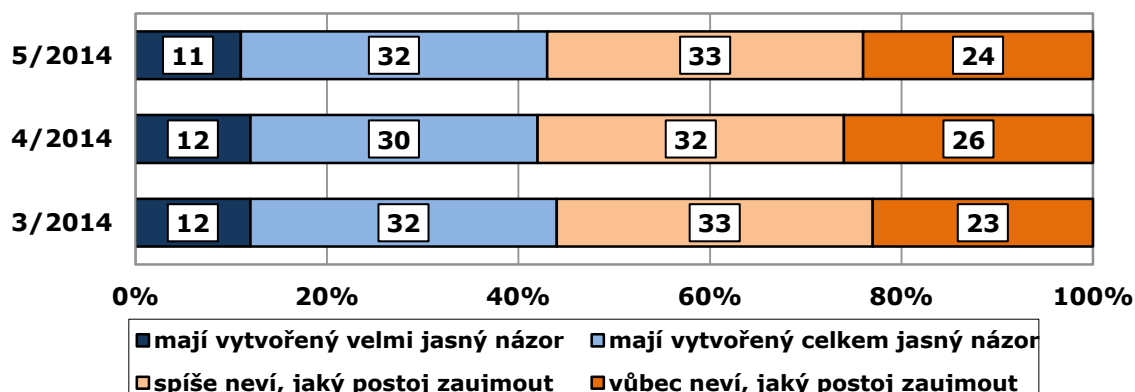
Graf 5. Diskuse o dění na Ukrajině (v %)⁶

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 5. – 12. 5. 2014, 1027 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor (březen 1061; duben 1027).

Přestože se o situaci na Ukrajině zajímá stále mnoho Čechů a hodnotí ji pro českou společnost jako důležitou, je dění značně nepřehledné a jen menší část české populace má vytvořený jasný názor na to, co se vlastně na Ukrajině v současné době děje. V časovém srovnání je situace pro Čechy téměř stejně nepřehledná jako v době, kdy bylo ohnisko pozornosti soustředěno na Krym. 43 % dotázaných má utvořený názor (11 % velmi jasný; 32 % celkem jasný). Více než polovina (57 %) ale neví, jaký postoj zaujmout (viz graf 6). Komplikovanost situace dokresluje také to, že i mezi těmi, kteří se o události zajímají, jsou dvě pětiny (40 %) těch, kteří stále nevědí, jaký postoj zaujmout.

Graf 6. Krystalizace názoru na dění na Ukrajině (v %)⁷

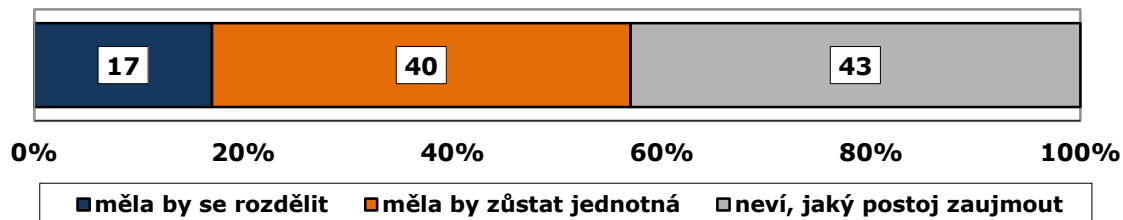
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 5. – 12. 5. 2014, 1027 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor (březen 1061; duben 1027).

⁶ Znění otázky: „Mluvil jste v poslední době s někým osobně o dění na Ukrajině“

⁷ Znění otázky: „Řekl byste, že již máte na dění na Ukrajině vytvořený vlastní jasný názor, anebo že jste spíše na vážkách a ještě nevíte, jaký postoj zaujmout?“

Nejasný názor na dění na Ukrajině se ve veřejném mínění odráží také v tom, že velká část občanů ČR (40 %) neví, jaký postoj zaujmout k otázce zachování územní celistvosti Ukrajiny. Mezi těmi, kteří se o situaci zajímají, je jich méně (30 %). Můžeme však říci, že častěji Češi podporují zachování jednoty Ukrajiny (40 %) než její rozdělení (17 %).

Graf 5. Názor na zachování celistvosti Ukrajiny (v %)⁸

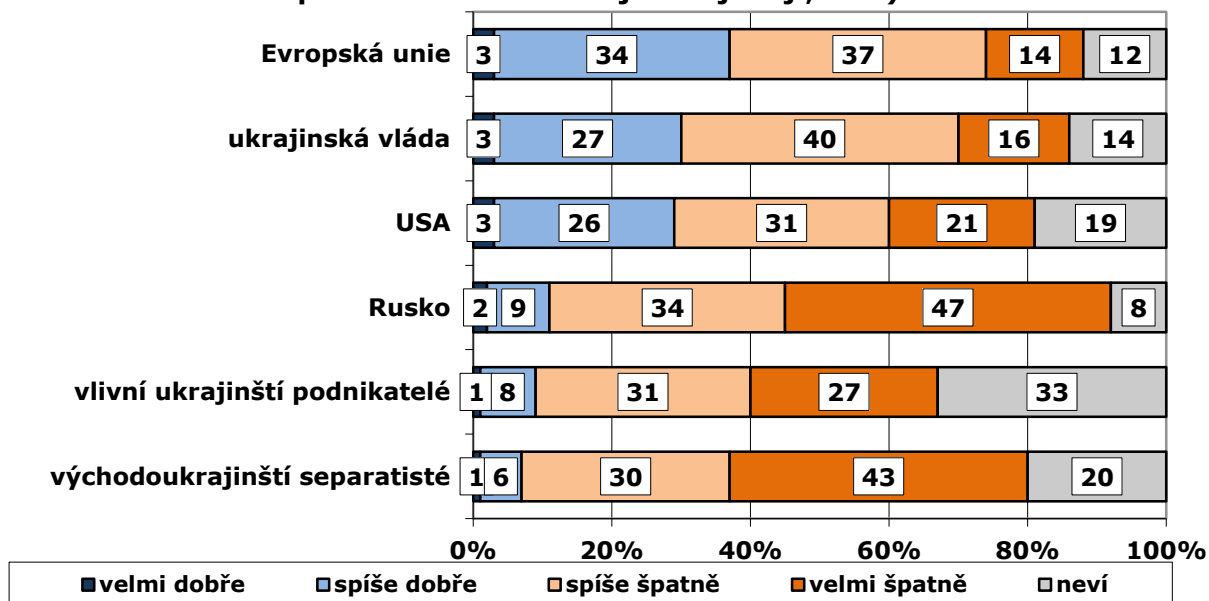

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 5. – 12. 5. 2014, 1027 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

K působení jednotlivých stran konfliktu na Ukrajině zhruba polovina těch, kteří se o dění nezajímají, nezaujala žádné stanovisko (tj. zvolili odpověď „nevím“). Graf 8 a následující komentář se proto vztahuje pouze k postojům těch, kteří se o situaci zajímají. U všech sledovaných stran konfliktu převažuje negativní hodnocení nad pozitivním. Relativně nejlépe je hodnocena role Evropské unie (37 % dobré, 51 % špatné), pozitivně hodnocena necelou třetinou té části české veřejnosti, která se o vývoj na Ukrajině zajímá, byla ukrajinská vláda (30 % dobré, 46 % špatné) a Spojené státy americké (29 % proti 52 %). Zdá se, že česká veřejnost má nejvíce vyhraněný názor na dosavadní působení Ruska. Zde je ze všech variant nejnižší podíl odpovědi „nevím“ (8 %). Čtyři pětiny českých občanů (81 %) zhodnotilo jednání Ruska negativně, pozitivně jej vnímala pouze desetina populace (11 %). Negativní je též hodnocení ukrajinských oligarchů (zde je ovšem třeba podotknout, že 33 % těch, kteří se o dění zajímají, na počátku dubna nevědělo, jak jejich roli zhodnotit), a především východoukrajinských separatistů. V časovém srovnání s minulými šetřeními (zejména tedy působení Ruska a EU), jsou výsledky podobné.

⁸ Znění otázky: „„Měla by se podle Vás Ukrajina jako stát...?““

Graf 8. Hodnocení dosavadního působení různých stran konfliktu⁹ (jen ti, kteří se rozhodně nebo spíše o situaci na Ukrajině zajímají; v %)

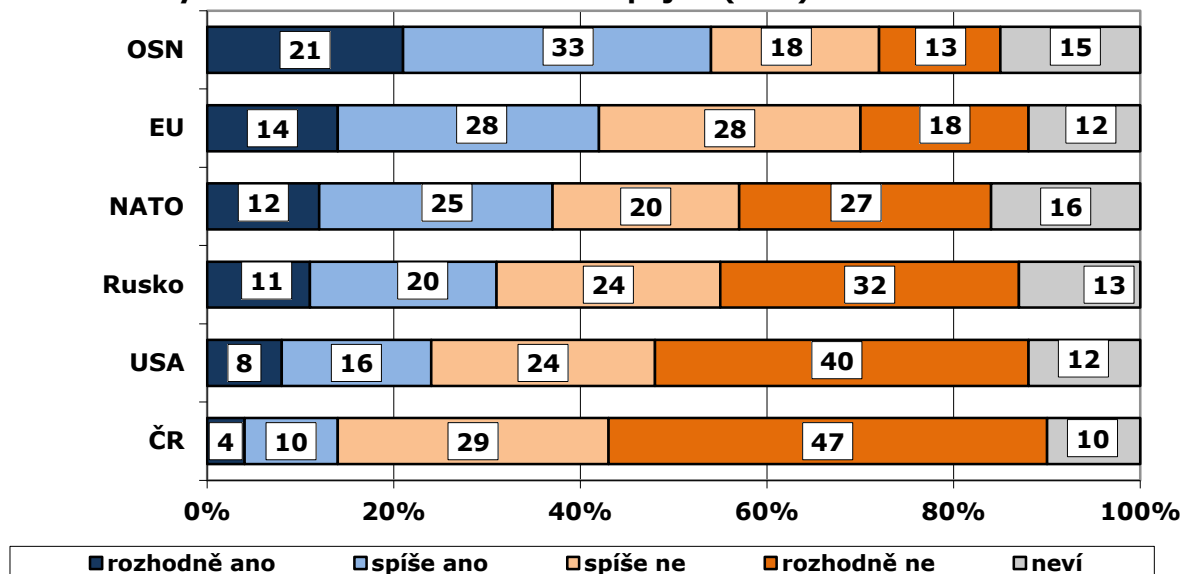

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 5. – 12. 5. 2014, 563 respondentů starších 15 let (ti, kteří se rozhodně nebo spíše o situaci na Ukrajině zajímají), osobní rozhovor (jen ti, kteří se o situaci na Ukrajině zajímají). Pozn.: Přesun ohniska krize na východ Ukrajiny se odehrál až po uzavření dotazníku, proto ještě nebyli představitelé této oblasti do hodnocení zahrnuti.

Postoj české veřejnosti k tomu, zda by se měly situací na Ukrajině zabývat OSN, EU, ČR, Rusko nebo USA, je roztříštěný. V tomto kontextu je nejvíce vyhraněný postoj k zapojení České republiky. To podporuje jen 14 % populace starší 15 let, naopak proti je 76 %, tedy shodně jako v únoru a březnu. Nejvyšší podporu pro zapojení se do situace má OSN (54 %). Náзор občanů na zapojení se v případě Evropské unie je nejednoznačný (42 % pro zapojení vs. 46 % proti). Zapojení NATO podporuje 37 % obyvatel ČR (proti je 47 %), Rusko by se pak mělo aktivně do dění zapojit podle 31 % občanů (56 % pak se zapojením nesouhlasí), zapojení USA podpořilo 24 % respondentů (64 % je proti), podrobně viz graf 9. Z hlediska časového srovnání dochází pouze k drobným změnám, které kopírují vnímanou důležitost situace a potenciální hrozbu v překračující hranice Ukrajiny. Názor na zapojení Ruska a ČR zůstává konstantní.

⁹ Znění otázky: „Jak byste v souvislosti s aktuálním vývojem na Ukrajině hodnotil působení ...“

Graf 9. Kdo by se měl do situace aktivně zapojit? (v %)¹⁰

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 5. – 12. 5. 2014, 1027 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

¹⁰ Znění otázky: „Myslíte si, že by se do řešení současné situace na Ukrajině měla aktivně zapojit...“

Technické parametry výzkumu

Výzkum:	<i>Naše společnost, v14-05</i>
Realizátor:	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
Termín terénního šetření:	<i>5. – 12. 5. 2014</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1027</i>
Počet tazatelů:	<i>248</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>PM.11u; PM.17u; PM.184; PM.186; PM.187; PM.188; PM.189; PM.190;</i>
Zveřejněno dne:	<i>28. května 2014</i>
Zpracovali:	<i>Martin Buchtík, Yana Leontiyeva</i>

Autoři:

Martin Buchtík je vedoucím Centra pro výzkum veřejného mínění v Sociologickém ústavu AV ČR v.v.i. Zabývá se formováním veřejného mínění, metodologií sociálněvědního výzkumu, dále pak problematikou internetu a kyberprostoru a sociální soudržností. (martin.buchtik@soc.cas.cz; 210 310 593)

Yana Leontiyeva je vědecká pracovnice v Sociologickém ústavu AV ČR v.v.i. Ve své odborné činnosti se zaměřuje na studium mezinárodní migrace s důrazem na integraci migrantů na pracovním trhu a metody výzkumu menšin a migrantů. (yana.leontiyeva@soc.cas.cz; 210 310 231)

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různě velkých obcí.

Reprezentativní vzorek je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že vzorek respondentů je vybrán tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu Akademie věd ČR, v.v.i. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně.

Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt **Naše společnost**, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.

